

WSPARCIE DZIAŁAŃ INNOWACYJNYCH W MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTWACH SEKTORA DRZEWNEGO W POLSCE – STUDIUM PRZYPADKU

Izabela NIZIALEK

Streszczenie: Polski sektor drzewny charakteryzuje się dużym rozproszeniem wielkości przedsiębiorstw. Ponad 90% z nich stanowią firmy z sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz mikro przedsiębiorstwa. W artykule podjęto próbę analizy wykorzystywania wsparcia zewnętrznego działań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa sektora drzewnego w oparciu o zebrany materiał badawczy.

Słowa kluczowe: działania innowacyjne, wsparcie działań innowacyjnych, sektor drzewny, sektor B+R

1. Wstęp

Sektor drzewny w Polsce odznacza się dużym zróżnicowaniem branż. Poszczególne jego branże i gałęzie oddziałują na siebie a co najważniejsze często są od siebie zależne oraz współdziałają na siebie. Problemem jest duże zróżnicowanie poziomu technologii produkcji oraz stopnia nowoczesności występującego w przedsiębiorstwach. Aktualnie istotnym trendem na rynku materiałów i wyrobów drzewnych, który jednocześnie przyczynia się do poszukiwania nowych rozwiązań technologicznych, jest zjawisko substytucji materiałowej, mającej dwojaki charakter. Z jednej strony dochodzi do zastępowania tradycyjnych materiałów i wyrobów drzewnych nowoczesnymi, uszlachetnionymi produktami z drewna, a z drugiej zaś dochodzi do wymiany materiałów drzewnych niedrzewnymi np. tworzywami sztucznymi. Najczęściej w takich przypadkach występuje tendencja do wytwarzania materiałów i produktów drzewnych pozwalających na jednoczesne spełnienie wiele kryteriów funkcjonalnych [1]. Zasadą przedsiębiorczości, wpływającą na sukces i pozycję konkurencyjną na rynku jest wprowadzanie szerokiego spektrum innowacji, czyli działań wdrażających coś nowego, zwykle jakieś ulepszenia, nowatorstwo, reformy [2]. Tempo i zakres zmian, jakie zachodzą w otoczeniu wymagają od przedsiębiorstw określenia strategii, która pozwoli im na osiągnięcie zamierzonych celów. Innowacja jest jednym z najlepszych sposobów umożliwiających rozwój i osiągnięcie przewagi konkurencyjnej przez przedsiębiorstwa. Dla małych organizacji szanse na przetrwanie są znacznie mniejsze, zatem potrzeba zmian jest wręcz konieczna. Małe przedsiębiorstwa borykają się głównie z dużymi zapłacowymi kosztami pracy, problemami z systemem podatkowym, sprawami administracyjnymi oraz konkurencją zarówno ze strony szarej strefy jak i dużych przedsiębiorstw [3]. Źródłem przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw są właśnie działania innowacyjne [4].

2. Instytucje wspierające rozwój działań innowacyjnych w Polsce

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) wspiera innowacyjność na poziomie lokalnym i regionalnym [5]. Agencja została powołana na mocy ustawy z 9 listopada 2000 roku i podlega Ministrowi ds. gospodarki. Celem działania Agencji jest

pomoc i realizacja programów wspierających działalność innowacyjną i badawczą małych i średnich przedsiębiorstw.

W latach 2004-2008 PARP odpowiadała za wdrażanie Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Zadaniem tego działania był wzrost konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynku europejskim. Realizacja działań dotyczyła przede wszystkim pomocy w zarządzaniu i zdobywaniu środków finansowych pochodzących z pożyczek unijnych i państwowych, zakup usług doradczych bądź pomoc we wdrażaniu w życie nowych inwestycji. Działania te określono mianem: SPO WKP oraz przypisano im numer określający rodzaj działania. Dla firm sektora MŚP najistotniejszymi z nich były:

1. SPO WKP 2.1 – odpowiedzialne za wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw przez zakup usług firm doradczych przez PARP. Celem tego działania była inwestycja w wiedzę, która była niezbędna we wdrażaniu nowych innowacji.
2. SPO WKP 2.3 – mające za zadanie wspieranie nowe inwestycji małych i średnich przedsiębiorstw.

W 2008 roku Sektorowy Program Operacyjny "Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw" się zakończył przystąpiono do określenia wyników podjętych działań. Po 18 miesiącach od jego realizacji powstał raport przedstawiający zebrane dane.

Działania 2.1 SPO WKP były skierowane przede wszystkim do sektora MSP. Firmy małe stanowiły 54% udziału w tym działaniu. Blisko 20% przedsiębiorstw stanowiły mikroprzedsiębiorstwa i firmy średnie. W większości przypadków (42%) firmy te działały na rynku ogólnokrajowym bądź regionalnym(33%). Zaledwie 3% firm korzystających z wsparcia kierowało swoją działalność na rynek globalny. Aż 65 procent firm korzystało z projektów doradczych w zakresie jakości. Mniejsza ich liczba (19%) stosowała doradztwo w stosunku do innowacji i nowych technologii czy zasad prowadzenia przedsiębiorstwa na terenie UE (13%).

Program Operacyjny "Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw" odniósł sukces. Aż 80% przedsiębiorstw biorących udział w projekcie stwierdziło wpływ projektu na rozwój firmy. 88% badanych uznało efekty, które zostały za jego pomocą osiągnięte za warte poniesionych kosztów oraz czasu i były z nich zadowolone.

Kolejną formą wsparcia organizacji w Polsce jest korzystanie z inkubatorów przedsiębiorczości. Jest to wyodrębniona administracyjnie i budżetowo jednostka najczęściej powiązana z uczelniami lub instytucjami B+R, której zadaniem jest:

- Komercjalizacja innowacyjnych technologii, służą ochronie dóbr intelektualnych;
- Wsparcie finansowe przedsięwzięć w początkowych fazach rozwoju.

Powiązana z inkubatorami formą wsparcia firm jest wykorzystywanie funduszy typu Venture Capital, których zadaniem jest wejście z kapitałem na określony czas do nowo powstających inicjatyw. Taka forma inwestowania pozwala przedsiębiorcy na podjęcie szerszych działań rozwojowych.

W przypadku sektora drzewnego działania innowacyjne w zakresie innowacji technologicznych, wspierane są przez takie instytucje jak:

- Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie – Wydział Technologii Drewna,
- Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu – Wydział Technologii Drewna,
- Instytut Papiernictwa i Poligrafii Politechniki Łódzkiej w Łodzi – Zakład Technologii Włóknistych Mas Papierniczych,

- Instytut Biopolimerów i Włókien Chemicznych w Łodzi – Zespół Celulozownictwa,
- Laboratorium Jakości Papieru, Laboratorium Ochrony Środowiska, Zakład Certyfikacji Wyrobów Papierniczych,
- Instytut Technologii Drewna w Poznaniu,
- Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Płyt Drewnopodobnych Sp. z o.o. w Czarnej Wodzie,
- Centrum Transferu Innowacji i Technologii dla Meblarstwa w Poznaniu,
- Centrum Innowacji Drzewnictwa w Warszawie.

Pomimo szerokiego spektrum instytucji B+R, przedsiębiorstwa sektora drzewnego nie wykorzystują w pełni istniejących możliwości transferu wiedzy, technologii czy wspólnych starań o dotacje na działania innowacyjne. W kolejnym rozdziale zaprezentowano wyniki studium przypadku przedsiębiorstw sektora drzewnego wprowadzających innowacje.

3. Wyniki przeprowadzonych badań

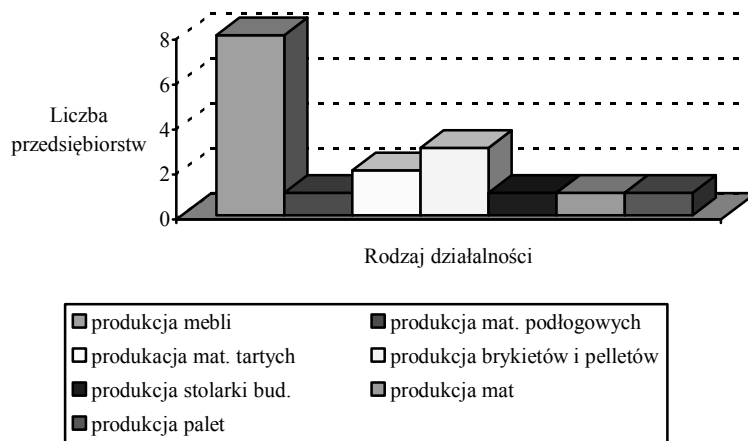
Przemysł meblarski reprezentuje znaczący odsetek PKB i globalnej wartości produkcji. Zatrudnia ponad 100 tys. osób, daje wielkie i ciągle rosnące wpływy eksportowe oraz lokuje Polskę w czołówce światowych producentów. Udział tego sektora gospodarki w polskim PKB stanowi ponad 200% średniej dla Unii Europejskiej. Blisko 80% produkcji sektora meblowego w naszym kraju trafia przede wszystkim na eksport [6].

Badanie zostało przeprowadzone w okresie od września do grudnia 2013r. wśród dziesięciu losowo wybranych przedsiębiorstw sektora drzewnego. Głównym kryterium doboru przedsiębiorstw była ich przynależność do sektora małych i średnich podmiotów gospodarczych. W analizowanych przypadkach znalazły się podmioty, które są obecne na rynku od dłuższego czasu. Dziewięć z badanych organizacji działa na rynku ponad 10 lat a jedna w przedziale 6-10 lat. Najczęstszą formą prawną wskazywaną była działalność gospodarcza prowadzona przez osobę fizyczną. Jedynie cztery przedsiębiorstwa funkcjonują zgodnie ze statusem spółki z o.o. Przyczyną takiej sytuacji (najczęściej podawaną przez przedsiębiorców) jest zbyt duża ilość wymogów do spełnienia zarówno finansowo – księgowych jak i organizacyjnych. Respondenci udzielili również odpowiedzi dotyczącej rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej, wyniki przedstawiono na rys.1.

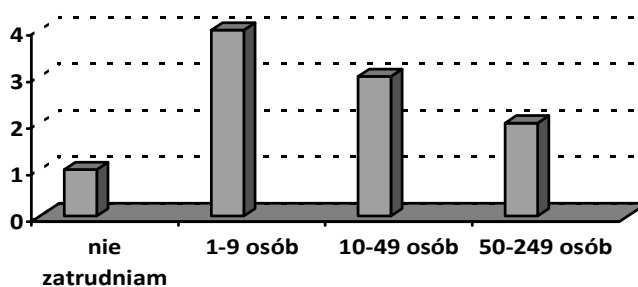
Należy zwrócić uwagę na fakt, że zdecydowana większość zakładów nie skupia się tylko na jednym rodzaju działalności. Spośród dziesięciu respondentów siedmiu wskazało dwa a nawet trzy obszary produkcyjne realizowane w przedsiębiorstwie. Taka polityka prowadzona przez omawiane podmioty związana jest silnie z dużą konkurencją w sektorze drzewnym oraz niestabilnością rynku.

Kolejną badaną cechą przedsiębiorczości sektora drzewnego była wielkość zatrudnienia, co pokazano na rys. 2

Pomimo, że większość ankietowanych przedsiębiorstw (uwzględniając zatrudnienie) zostało zaklasyfikowanych jako małe, to wykazują one tendencję wzrostową w kwestii wdrażania szeroko rozumianych innowacji. Respondentów poproszono o zaznaczenie typów innowacji, które na przestrzeni ostatnich dwóch lat zostały wdrożone w przedsiębiorstwie (tab. 1).

Rys. 1 Rodzaj prowadzonej działalności przez badane przedsiębiorstwa sektora drzewnego w Polsce

Rys. 2 Poziom zatrudnienia w badanych przedsiębiorstwach sektora drzewnego w Polsce

Tab.1 Innowacje wdrożone w badanych przedsiębiorstwach w latach 2011 – 2013r.

Rodzaj innowacji	Ilość wdrożeń
Produktowa	7
Procesowa	6
Organizacyjna	4
Marketingowa	2

Źródło: Badania własne

Otrzymane wyniki pokazują jak ważne dla przedsiębiorstw sektora drzewnego jest wprowadzanie nowych rozwiązań. Działania takie są silnie związane z poszukiwaniem przewag rynkowych oraz istniejącą konkurencją, zwłaszcza w branży meblarskiej czy stolarki budowlanej. Większość respondentów podkreślała fakt wdrożenia innowacji przynajmniej w dwóch obszarach działalności. Najczęściej organizacje skupiały się na wprowadzaniu innowacji produktowych oraz organizacyjnych, jako tych, które dają najszybsze efekty wdrożenia. Przedsiębiorcy podkreślali również, że innowacje organizacyjne często pozwalają obniżyć koszty funkcjonowania przedsiębiorstwa.

Należy zwrócić uwagę, że tylko trzy z badanych przedsiębiorstw otrzymały wsparcie od instytucji otoczenia biznesu (fundusze unijne, wsparcie z Narodowego Centrum Badań i Rozwoju czy innych) na swój rozwój. Problemem pozostałej badanej grupy było nie otrzymanie wsparcia pomimo aplikacji do wymienionych instytucji lub brak informacji na ten temat. Organizacje, które wskazały w badaniu otrzymanie wsparcia finansowego, korzystały z dotacji dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z funduszy Unii Europejskiej.

Wszystkie z analizowanych jednostek wykazały korzystanie z wiedzy i doświadczenia organizacji z sektora Badań i Rozwoju (B+R), do których zaliczono Inkubatory Przedsiębiorczości, parki technologiczne, szkoły wyższe, jednostki badawczo – rozwojowe czy centra transferu wiedzy. Najczęściej firmy zwracały się o pomoc do uczelni wyższych oraz do jednostek badawczo rozwojowych. W dwóch przypadkach wskazano korzystanie z parków technologicznych, powiązane było to z przynależnością do klastra meblowego obu przedsiębiorstw.

Pytanie potwierdzające niski poziom wykorzystywania przez małe i średnie przedsiębiorstwa, wsparcia od instytucji otoczenia biznesu, dotyczyło źródeł finansowania rozwiązań innowacyjnych (tab. 2).

Tab.2 Rodzaje źródeł finansowanie innowacji w przedsiębiorstwach

Lp.	Kapitał własny	Leasing	Kredyt	Dotacje z funduszy unijnych
1	X	X		X
2	X	X		X
3	X	X	X	X
4	X			
5	X			X
6		X		
7				X
8	X	X		
9	X			
10	X	X		

Źródło: Badania własne

Prawie wszyscy badani (ośmiu przedsiębiorców) wskazało na kapitał własny, jako główne źródło inwestowania w nowe rozwiązania. Drugim narzędziem wspomagającym rozwój innowacji było wykorzystywanie leasingu, głównie w celu zakupu nowych maszyn i urządzeń do produkcji. Taki rodzaj finansowania wybrało 6 przedsiębiorców, tylko dla jednego z nich był to jedyny instrument wsparcia. Korzystanie z funduszy unijnych znalazło się na trzecim miejscu korzystania z nich w celu rozwoju organizacji. Kredyt bankowych pozyskany na wprowadzenie innowacyjnych zmian został wskazany tylko przez jednego przedsiębiorcę, który stwierdził, że został on zaciągnięty kilka lat temu i w momencie badania nie był on spłacony. Podkreślono jednocześnie duże koszty około kredytowe, które wpłynęły niekorzystnie na pozytywny odbiór wprowadzonych zmian w przedsiębiorstwie. W grupie badanych firm zauważono jeden podmiot, który wykorzystuje wszystkie dostępne narzędzia finansowania innowacji. Była to organizacja najdłużej działająca na rynku a jej właściciele w sposób ciągły poszukiwali dostępnych na rynku form wsparcia swoich działań.

4. Wnioski

Polski sektor drzewny to przede wszystkim małe i średnie przedsiębiorstwa, które często potrzebują wsparcia, zwłaszcza we wdrażaniu innowacji. Przeprowadzone studium przypadków ukazało problem dotyczący braku działań w pozyskiwaniu zarówno dofinansowania innowacyjnych wdrożeń, ale również współpracy z instytucjami sektora B+R w obszarze transferu wiedzy. Głównym problemem wskazywanym przez przedsiębiorców jest słaba polityka informacyjna pozwalająca na ubieganie się o wsparcie oraz trudności w pozyskiwaniu przede wszystkim środków z funduszu unijnych. Natomiast brak współpracy z organizacjami sektora B+R tłumaczony był brakiem wiedzy o możliwości podjęcia takich działań.

Literatura

1. Analiza trendów rozwojowych w zakresie technologii i nowych myśli technicznych w Polsce, Europie i świecie dla branży drzewno – meblarskiej. Projekt „Transfer wiedzy w regionie poprzez rozwój sieci współpracy”, realizowany w ramach Priorytetu VIII Regionalne kadry gospodarki, Działania 8.2 Transfer wiedzy, Poddziałania 8.2.2 Regionalne strategie innowacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.
2. Markowski A., Pawelec R. - Słownik wyrazów obcych i trudnych, Wyd. Cykada, Warszawa 2000, s. 169.
3. Starczewska-Krzysztozek M., Bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, [w:] Infos, nr 4 (28), 27 lutego 2008 r. Wydawnictwo Sejmowe dla Biura Analiz Sejmowych; 2.
4. Porter M., Porter o konkurencji, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2001, s. 202.
5. www.parp.gov.pl, odczyt 13.01.2014.
6. Analiza trendów rozwojowych w zakresie technologii i nowych myśli technicznych w Polsce, Europie i świecie dla branży drzewno-meblarskiej, s. 20.

Dr inż. Izabela Niziałek
Katedra Technologii i Przedsiębiorczości
Wydział Technologii Drewna SGGW w Warszawie
02-787 Warszawa, ul. Nowoursynowska 159
tel./fax: (0-22) 5938 556
e-mail: izabela_nizialek@sggw.pl